

Nr 455.

Av herrar Vigelsbo och Pettersson i Ersbacken, i anledning av
*Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående riktlinjer
för det svenska skolväsendets utveckling.*

I Kungl. Maj:ts proposition 1950:70 föreslås riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling. Såväl i den förberedande utredningen som i Kungl. Maj:ts proposition utsäges, att den föreslagna reformen skall syfta till att bereda alla skolpliktiga barn samma utgångsmöjligheter till en god skolunderbyggnad. Vi dela till fullo denna målsättning, och som ett led i förutläggningarna att uppnå densamma vilja vi anföra följande.

Enligt propositionen skall en omfattande försöksverksamhet föregå skolreformens genomförande. Detta finna vi fullt riktigt och vilja framhålla, att densamma med hänsyn till såväl geografiska som andra förhållanden bör göras så omfattande och allsidig som möjligt. Det är härvid nödvändigt att särskilt olika landsbygdsförhållanden ägnas speciell uppmärksamhet. Då ju försöksverksamheten syftar till att utvärdera bästa sättet för reformens genomförande och det kan tänkas att man under denna verksamhet kan komma att göra iakttagelser, vilka motivera väsentliga omdispositioner för gemensamhetsskolans genomförande, är det av den största vikt, att ramen för principbeslutet göres så pass vid, att den ej lägger hinder i vägen för av erfarenheten betingade praktiska ändringar.

Undervisningen i y 9 torde behöva ägnas särskild uppmärksamhet om resultatet i fortsättningen skall bli vad man förväntar. Med hänsyn till den oprövade form, som denna undervisning innebär, kan det på nuvarande stadium vara svårt att bilda sig en uppfattning om eleverna i framtiden komma att huvudsakligast ägna sig åt de yrken, som de i y 9 få en förberedande undervisning uti. Försöksverksamheten kan möjligen giva andra erfarenheter och med ledning av dessa kan det t. ex. kanske behöva övervägas om inte yrkesundervisningen i stället bör meddelas i form av vidgad yrkesorientering. Under alla förhållanden torde bokföring böra tagas upp på schemat redan från början, då en grundläggande undervisning i detta ämne kan anses vara av största betydelse, oavsett vilket yrke som ungdomarna komma att ägna sig åt.

Tiden för skolreformens fullständiga genomförande har ej närmare fastställts i propositionen. Det har dock förutsatts, att detta ej kan ske på en gång, utan att det med hänsyn till tillgång på lärarkrafter, ekonomiska resurser etc., kommer att ske etappvis. Detta kan ge anledning till att befara, att en stor del av landsbygden kommer sist i tur. Enligt vår uppfatt-

ning kan detta komma att innebära allvarliga olägenheter för landsbygdens del. Det torde ligga nära till hands att städer och tätorter vid genomförandet av den nya skolreformen komma att vilja taga i anspråk de lokaler, som nu användas för den högre undervisningen, till undervisningslokaler för den nya skolans högstadium. Följden härav kan bli att den omkringliggande landsbygden inte bara blir eftersatt vid skolreformens genomförande utan även under väntetiden blir förhindrad att låta sina barn fortsätta med studier i nu vedertagen form för att komma fram till realskoleexamen. I skolkommissionens betänkande har denna fråga bragts på tal, men då vi inte återfunnit något därom i den kungl. propositionen ha vi velat framhålla, att detta viktiga spörsmål bör uppmärksammas i fortsättningen.

Undertecknade vilja på det livligaste instämma i de remissyttranden som ur olika synpunkter framhållit betydelsen av att undervisningen i låg- och mellanskolestadiet äger rum i hemmiljö i bygdeskolor. Skolkommissionen har i sitt betänkande föreslagit, att en centralisering även här bör komma i fråga om barnantalet understiger 25 stycken. Det är med tillfredsställelse som vi konstatera att departementschefen icke stött denna uppfattning utan i stället anför, att dylika frågor icke böra avgöras på ett schematiskt sätt, utan alla de omständigheter, som kunna vara av vikt, böra, när det gäller en bygdeskolas bestånd eller organisation, ånyo noggrant skärskådas och vägas med hänsyn till sin betydelse i det särskilda fallet.

Även om bygdeskolorna alltså kunna bibehållas i största utsträckning kommer en väsentlig ökning av skolskjutsar och skolbarns inackordering att bli fallet. Beträffande kostnaderna för dessa förutsattes i propositionen, att de, liksom för närvarande, i allmänhet till 80 % skola bekostas av statsmedel. Genom denna lösning kunna undertecknade ej finna att frågan om likställighet tillbörligen tillgodosetts. Skall så ske bör det vara helt naturligt att staten ikläder sig alla kostnader såväl för skolskjutsar som för skolbarns inackordering.

Enligt den kungl. propositionen föreslås införande av engelska språket som obligatoriskt läroämne från och med 5:e klassen. Om detta förslag kan anses lyckligt torde råda delade meningar. Man får här taga i beaktande att realskolans nuvarande klientel utgöres av barn med relativt god fattningsförmåga, som fått visa prov på denna vid inprövning. Att beräkna att alla barn vid inträde i 5:e klassen ha tillägnat sig så god grammatik i svenska att det är lämpligt med införande av undervisning i ett annat språk finna vi mindre troligt. Dessutom måste en undervisning i engelska i mellanstadiets klasser innebära, att lärarna, som få sig ålagda denna undervisning, få sin tid med undervisningen i skolans högstadier alltför splittrad. Dessa skäl synas tala för att undervisning i engelska endast sker i skolans högstadium.

En fråga, som av undertecknade tillmättes den största betydelse, men som en stark minoritet i skolkommissionen vill avföra från dagordningen, är kristendomsundervisningen. Enligt vår uppfattning utgör denna undervis-

ning den moraliska grund på vilken en nations liv bör byggas. Vi hysa den uppfattningen, att såväl ungdomsbrottsligheten som moraliskt förfall i övrigt starkt motverkas genom en undervisning i våra kristna grundsatser. Av remissyttrandena framgår också klart och tydligt, att religionen är starkt förankrad inom vårt folk. Att utesluta religionsundervisningen och den gemensamma morgonbönen skulle därför säkerligen vålla en kraftig opinion inom den del av vårt folk, som ej fallit offer för den förläckning och bristande förståelse för religionens livsvärden och vilken del, enligt vår uppfattning, utgör en överväldigande majoritet.

Då den föreslagna skolreformen är avsedd att komma hela folket till godo i lika grad, måste det anses vara av största vikt att redan principutformandet blir sådant att det innebär klar förutsättning för likställighet såväl ekonomiskt som i undervisningshänseende. Det måste också anses vara av största vikt att undervisningen lägges på en sådan bog att den bäst gagnar det stora flertalet av ungdomen. Då den föreslagna reformen innebär revolutionerande förändringar i olika avseenden kan det nu synas svårt att i detalj granska olika synpunkter och giva ett omdöme om dessa. Den kommande försöksverksamheten kommer säkerligen att ge många lärdomar för framtiden, vilka det då går att taga närmare ställning till. Vi förutsätta emellertid att hela skolreformens genomförande i alla instanser sker med tanke på att densamma skall vara ett led i främjandet av barnens och samhällets bästa och att detta mål alltid står klart för alla även om åsiktsskillnad kan råda om vissa detaljer.

I det ovan anförda ha vi velat framhålla några synpunkter, vilka vi anse redan nu böra beaktas, för att riksdagens beslut måtte få en för alla medborgargrupper lycklig utformning. Med hänvisning till vad som anförts vilja vi därför föreslå,

att riksdagen i sitt principbeslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1950:70 måtte besluta,

att vid fastställande av principer för försöksverksamheten giva dessa en sådan utformning att de ej lägga hinder i vägen för vidtagande av sådana ändringar, som kunna anses vara betingade av under försökstiden vunna erfarenheter, även om dessa ändringar skulle betyda frångående av en del av i kungl. propositionen framförda förslag,

att skapa garantier för att landsbygdens intressen bli tillgodosedda vid skolreformens etappvisa genomförande, så att förhållanden ej kunna uppstå varigenom landsbygden under en mellantid förlorar de möjligheter till undervisning vid realskola, som för närvarande finnas i närbelägna städer och tätorter,

att klart principbeslut fattas om bygdeskolornas bibehållande, såvida inga särskilt ogynnsamma omständigheter äro rådande. Beslutet bör innebära att dylik skola ej skall nedläggas utan ingående prövning i varje särskilt fall,

Motioner i Andra kammaren, nr 455—456.

att staten bestrider alla kostnader för skolskjutsar och skolbarns inackordering,

att engelska språket endast göres obligatoriskt i skolans högstadier,

att kristendomsundervisning och morgonbön införs som obligatoriska, samt att lämplig tid beredes för konfirmationsundervisning.

Stockholm den 28 februari 1950.

Sven J. Vigelsbo.

E. Pettersson,
Ersbacken.

Nr 456.

Av fru Ewerlöf m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling.

(Lika lydande med motion i Första kammaren nr 369.)

Stockholm den 22 februari 1950.

Elsa Ewerlöf.

James I. A. Dickson.

M. Ståhl.

Yngve Larsson.